

Η εκτίμηση του αγ. Νικοδήμου Αγιορείτη για τους λόγιους της εποχής του

/ [Πεμπτουσία](#)

ς´ Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ, Ο ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ ΚΑΙ Ο ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΘΕΟΤΟΚΗΣ

Αν γίνεται αναφορά των «σχέσεων» του Αγίου Νικοδήμου με τον Ευγένιο Βούλγαρη και τον Νικηφόρο Θεοτόκη[93], σχέση που εξαντλείτο στη γνώση από μεριάς του Νικοδήμου κάποιων έργων τους και όχι προσωπική, είναι γιατί και οι δύο εκτός από πατερικοί, ήταν και κάτοχοι της επιστημονικής γνώσης της εποχής τους. Θεωρούνται οι εισαγωγείς των νεωτέρων μαθηματικών και φυσικής στην Ελλάδα.

Η αναφορά στο Βούλγαρη από τον Άγιο είναι θετική έως θαυμαστική. Στην «Ομολογία Πίστεως, ήτοι απολογία δικαιοσύνης», χρησιμοποιεί ο Νικόδημος στα επιχειρήματά του και ένα από τον Ευγένιο Βούλγαρη[94] ως εξής: «...άκουσον τι λέγει αυτολεξεί ο σοφός Διδάσκαλος κύριος Ευγένιος, εν σελ.37 της νεωτυπώτου «Εκατονταετηρίδος» του...». Τελειώνοντας την ομολογία πίστεως και απολογούμενος για την συγγραφή της αναφέρει τα εξής[95]: «...Συνήθεια γαρ εξ αρχαίων χρόνων επικρατεί εις την του Χριστού Εκκλησίαν και όποιος κατηγορείται εις τα της Πίστεως, και να απολογήται έτζι ο θείος Γρηγόριος ο Παλαμάς ιδίαν ομολογίαν εξέθετο ο θείος Μάρκος ο Εφέσου, και πολλοί των νεωτέρων Διδασκάλων εποίησαν, ως ο κυρ Ευγένιος και άλλοι...».

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΦΥΣΙΚΗΣ

ΕΚ
ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΣΥΝΕΡΑΝΙΣΘΕΝΤΑ
ΤΗΣ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
ΤΟΥ ΘΕΟΤΟΚΟΥ.

Καὶ ἐκ
Στοίχ. καὶ φιλοσοφ. διαιτηγ. τῶν Ἐκκλησιαστικῶν,
καὶ ἑσπερίων καὶ ἰερφθολογικῶν

ΘΩΜΑ ΜΑΝΔΑΚΑΣΟΥ,

ΤΟΥ ΕΚ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ.

Δοκίμηται ἐν τῷ

Ἄμβροσιῳ Ἱερομ.
τῷ Πατριάρχῳ.

ΤΟΜΟΣ

Ἐν Λειψίᾳ ἐντὶ Σαξωνίας
ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ τῆς Βιβλιοθήκης
ἐτα εἰς τὴν

Στο «Νικοδήμου προς Θωμάν» η αναφορά στο Βούλγαρη έχει ως εξής[96]:
«...Υπομνήσθητι, ὅτι και ο κατά φιλοσοφίαν περιβόητος Ευγένιος και παρά σου θαυμαζόμενος, ἐπήγεν εις Πετζέρσκαν και προσεκύνησε τα λείψανα των εκείσε αγίων Ασκητῶν...».

Στη «Νέα Κλίμακα» και στην ερμηνεία του Θ' Αναβαθμοῦ του πλ. δ' ἤχου,[97] ο Ἅγιος Νικόδημος χρησιμοποιεῖ μικρὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ το ἔργο του Βούλγαρη «Ἀνάκρισις περὶ Νικηφόρου του Βλεμμίδου».

Στο «Νέον Μαρτυρολόγιον» αναφέρει για τον Ἅγιο Κοσμά τον Αιτωλό, ὅτι ἐσπούδασε στην Αθωνιάδα «...υποκάτω εις τον διδάσκαλον Παναγιώτην Παλαμάν' μετὰ δε ταῦτα παρέλαβε και την Λογικὴν ἀπὸ τον διδάσκαλον Νικόλαον Τζαρτζούλιον τον εκ Μετζόβου, ὅστις ἐκεῖ ἐσχολάρχησε μετὰ τον σοφώτατον Ευγένιον...».[98]

Ὁ Ἅγιος πρέπει να εἶχε ἐρθει σε επαφή με το ἔργο του Θεοτόκη, ἀφοῦ στην βιβλιοθήκη του Χρυσάνθου υπήρχαν και οι δύο τόμοι της φυσικῆς του τελευταίου.[99] Ὁ Ἅγιος περιγράφει μέρος του οφθαλμοῦ, και παραπέμπει στον Θεοτόκη: «Ὅρα τον β' Τομ. Της Φυσικῆς του Θεοτόκη».[100] Πρόκειται για το ἔργο του Νικηφόρου Θεοτόκη «Στοιχεῖα Φυσικῆς εκ των νεωτέρων συνεργανισθέντα, ὑπὸ Νικηφόρου Ἱερομονάχου του Θεοτόκου», αποτελούμενο ἀπὸ δύο τόμους που ἐκδόθησαν στην Λειψία το 1766-67.

Κατὰ τον Νικηφόρο Θεοτόκη «...η Φυσικὴ ἐν μέρος της Φιλοσοφίας ἐστὶ, το τερπνότερον πάντως, κατανοούντων γαρ ημῶν τίνι λόγῳ τα ἀόρατα ορατὰ γίνεται ἀνάμεστος ηδονῆς ο ημέτερος Νους γίνετα, ἐπειδὴ γαρ λογικοὶ ἐσμέν

του τον λόγον ειδέναι φύσει πάντες εφιέμεθα...».[101] Μεγάλη ηδονή και κατά τον Άγιο προξενούν οι λόγοι των κτισμάτων, η οποία ηδονή όμως μετατρέπεται σε θαυμασμό και απορία για τον Πλάστη: «...Μεγάλην ηδονήν προξενούσιν εις τον νουν οι λόγοι των κτισμάτων, των αισθητών τε, και νοητών· διά τι αυτός βλέπωντας με μίαν ομματίαν όλην την νοητήν, και αισθητήν Κτίσην, Αγγέλους, Ουρανούς, Φωστήρας, στοιχεία, φυτά, ζώα αναίσθητα, και ανθρώπους, και στοχαζόμενος πως τα εδημιούργησεν εκ του μη όντος εις το είναι ο Θεός με ένα του μοναχόν λόγον: «Αυτός γαρ φησίν, είπε και εγεννήθησαν», θαυμάζει και απορεί...».[102]

Ζ΄ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης αν και ασχολείται με τα «Συναξάρια και Μαρτυρολόγια, και Ορθοδοξίας Πηδάλια, και Ασκητικά», κατά τους «διαφωτιστές» (βλ. στον πρόλογο του παρόντος), δεν υποτιμά την επιστήμη, για επιτεύγματα της οποίας είναι ενήμερος. Την αντιμετωπίζει όμως στις πραγματικές της διαστάσεις: «...τα μαθηματικά παρέρχονται μαζί με τας αληθείας των, και τα φυσικά ομοίως ...».[103] Άλλωστε είναι γνωστό ότι «... είτε γλώσσαι, παύσονται· είτε γνώσις, καταργηθήσεται. εκ μέρους γαρ γινώσκομεν...».[104] Στην καλλίτερη περίπτωση η επιστήμη, κατορθώνει να διαβάσει, κάποιες, ενίοτε δυσανάγνωστες, από δική της υπαιτιότητα, σελίδες του βιβλίου χρήσης του κόσμου, γραμμένου από τον Θεό. Ο Θεός όμως κατά τον Άγιο Διονύσιο τον Αρεοπαγίτη, τον οποίο συχνά αναφέρει ο Άγιος, είναι «Ανέκφραστος, απερινόητος, αόρατος, ακατάληπτος».[105]

[93] Στο διαδίκτυο και συγκεκριμένα στην διεύθυνση <http://www.lib.uoa.gr/hellinomnimon/authors> υπάρχει εκτενής βιογραφία, καθώς και η εργογραφία και των δύο.

[94] Αγίου Νικοδήμου, *Ομολογία Πίστewς*, στο βιβλίο του Β. Πάσχου, *Εν ασκήσει και μαρτυρίω*, ε.α., σελ. 153.

[95] Αγίου Νικοδήμου, *Ομολογία Πίστewς*, ε.α., σελ.178.

[95] Αγίου Νικοδήμου Προς Θωμάν, ε.α., σελ.80.

[97] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Νέα Κλίμαξ*, ε.α., σελ.332.

[98] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Νέον Μαρτυρολόγιον*, ε.α., σελ.201.

[99] Βασ. Βλ. Σφυρόερας, *Χρύσανθος ο Αιτωλός*, ε.α., σ.151.

[100] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Κήπος Χαρίτων*, ε.α., σελ.33.

[101] Νικηφόρου Θεοτόκη, *Στοιχεία Φυσικής εκ των νεωτέρων συνεργανισθέντα*, υπό Νικηφόρου Ιερομονάχου του Θεοτόκου, τόμοι 2, Λειψία, 1766-67.

[102] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Συμβουλευτικό Εγχειρίδιο*, ε.α., σελ.225.

[103] Αγίου Νικοδήμου Προς Θωμάν, ε.α., σελ.79.

[104] Α΄ Κορ. ιγ΄8.

[1305] Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, *Περί θείων ονομάτων*.